

Martina Jarkovská,

A contrastive study of *-ingly* adverbials with special regard to disjuncts

Disertační práce

Univerzita Karlova v Praze, Filozofická fakulta, Ústav anglistiky a amerikanistiky
2008

Oponentský posudek

Doktorská disertační práce Martiny Jarkovské podává syntaktickou a stylistickou charakteristiku anglických příslovečných určení odvozených sufixem *-ly* od přítomného přičestí a jejich českých překladových ekvivalentů. Zaměřuje se zejména na oblast z hlediska překladu nejproblematictější – větné modifikátory. Autorka konstatuje, že ačkoli oba zkoumané jazyky disponují prostředky postojové větné modifikace, tyto prostředky se navzájem liší: *-ingly* adverbia buď v češtině nemají přímý protějšek nebo se jej jako disjunktivu nepoužívá.

Předložená disertační práce je přínosná nejen z hlediska překladového. Hodnocení překladových korelátů předchází totiž detailní charakteristika postavení *-ingly* adverbii v systému anglických příslovečných určení. Autorka ukazuje, že tato adverbia mohou syntakticky fungovat jako příslovečná určení začleněná do větné stavby (adjunktivy a subjunktivy) nebo nezačleněná disjunktivy a konjunktivy. Při vymezení těchto kategorií se autorka opírá o autoritativní mluvnické angličtiny a češtiny. Jejich přístupy se ale často navzájem natolik liší, že autorka musí samostatně vymezit hranice jednotlivých tříd příslovečných určení. Zvažuje kriteria syntaktické integrace do větné stavby a kritérium sémantické. Podrobně se zabývá slovosledným postavením daného adverbiale ve větě (pro popis funkce *-ingly* adverbii v závislosti na jejich postavení ve větě se ukazuje jako postačující rozdělení na postavení iniciální, tj. předcházející před subjektem, mediální s dvěma variantami – před pomocnými slovesy a mezi pomocným a lexikálním slovesem – a koncové, následující po lexikálním přísudkovém slovese) a interpunkcí jako signálem začlenění do stavby věty. V rámci jednotlivých tříd lze na základě významu adverbiale modifikátoru vymezit několik podskupin. Většina *-ingly* disjunktivů spadá do kategorie postojových disjunktivů hodnotících obsah sdělení z různých hledisek (např. ne/očekávanosti); disjunktivy vyjadřující epistemickou modalitu jsou zastoupeny adverbium *seemingly*. Podobně lze rozdělit nezačleněná příslovečná určení s primárně konektivní funkcí, konjunktivy, na srovnávací (*correspondingly*) a resultativní (*accordingly*). Pokud jsou *-ingly* adverbia začleněná do větné stavby, mají funkci příslovečného určení způsobu, intenzifikátoru nebo příslovečného určení podmínky.

Cenný je i aspekt stylistický. Práce potvrdila předpoklad, že v odborném stylu jsou větné modifikátory (disjunktivy i konjunktivy) četnější než v beletrii. Totéž platí pro *-ingly* adverbia ve funkci intenzifikátorů. Začleněná příslovečná určení způsobu se vyskytují častěji v beletrii.

Autorčina zjištění vycházejí z detailní analýzy 2000 dokladů adverbii (1000 anglických *-ingly* příslovcí a 1000 jejich českých protějšků), které autorka získala dvěma metodami excerptce. Pracovala jednak tradiční metodou excerptce z tištěných knih a jejich překladů – tak byly získány všechny doklady z oblasti odborné literatury (300 *-ingly* adverbii) a část dokladů z beletrie. Větší část dokladů z beletrie (400 dokladů) byla získána excerptcí z paralelního překladového korpusu češtiny a angličtiny. Práce s dvěma směry překladu, z angličtiny do češtiny a naopak, autorce umožnila lépe posoudit varianty a adekvátnost překladových korelátů.

V jednotlivých kapitolách autorka postupně prochází kategorie příslovečných určení realizovaných *-ingly* adverbii. Nejvíce pozornosti je věnováno disjunktivům (kapitola 4, 128

modifikace odpovídá zpravidla příslušné anglické větné parafrázi disjunktů, překlad pomocí větných adverbii často vede k sémantickým nebo stylistickým posunům oproti originálu.

Dílčí poznámky k disertační práci

- Klasifikace příslovečných určení jako začleněných nebo nezačleněných do větné stavby se opírá o několik kritérií (syntaktické testy, parafráze, význam, pozice, interpunkce, aktuálně-členská funkce). Je zajímavé sledovat jejich interakci a to, zda se stejnou měrou uplatňují v obou jazycích. Zřejmě spíše v souvislosti s jinými realizacemi příslovečného určení se nabízí otázka primárnosti syntaktických nebo sémantických kritérií.
- Rozdíly v pozici českých a anglických větných modifikátorů ve větě (str. 90-91) poukazují možná také na omezení českého volného slovosledu (ve srovnání s relativní přemístitelností anglického adverbiale).
- Z hlediska pozice stojí za zmínku také vzájemné postavení disjunktů a jiných příslovečných určení, zejména v iniciální pozici (v příkladech 1 a 2 na str. 64 předchází – *ingly* postojový disjunkt jiným příslovečným určením, z př. 2 na str. 76 se ale zdá, že tato pozice není pravidlem).
- Ukazuje se, že –*ingly* adverbia jsou produktivním způsobem tvoření adjunktů (příklady na str. 163). Repertoár nezačleněných –*ingly* modifikátorů je ale omezený, některá adverbia se často opakují (*interestingly* – 16x, *seemingly* – 32x, *surprisingly* – 44x). Dalo by se mluvit o jistém stupni frazeologizace větných modifikátorů (také v souvislosti s tím, že se tato adverbia vyskytují ve funkci disjunktů častěji než ve funkci příslovečných určení integrovaných do stavby věty nebo fráze – tabulky 5 a 6, str. 53 a 57)?
- Ilustrují příklady 13 a 16 na str. 58 (*of highly noticeable ... or strikingly dressed people a of surprisingly tasty chip butty*) různé stupně začleněnosti příslovečného určení?
- Zajímavé je dvojí tvoření záporu u větných modifikátorů *unsurprisingly* a *not surprisingly*.
- Z příkladů na str. 106 a 110 se zdá, že konjunkt *accordingly* má tendenci spojovat dva nezávislé celky. I tehdy, pokud je ho užito uvnitř souvětí, předchází mu středník (nikoli čárka, iniciální postavení po *and* není, zdá se, možné).

Závěr

Předložená disertační práce přináší cenná zjištění ve třech oblastech: přispívá k popisu funkcí adverbii v současné angličtině a ke stanovení kritérií, která zpřesňují klasifikaci příslovečných určení. Významný přínos lze dále vidět v interlingválním aspektu práce – autorka podává přehled překladových protějšků zkoumaných adverbii, hodnotí jejich adekvátnost a ukazuje možnosti vyjádření příslušného typu modifikace v češtině. Pro svou práci zvolila autorka vedle tradičních přístupů také metody korpusové lingvistiky. Ukazuje tak zároveň na možnosti využití paralelních překladových korpusů.

Předložená studie splňuje nároky kladené na disertační práce, a proto ji plně doporučuji k obhajobě.

Praha, 4. května 2008

PhDr. Markéta Malá, Ph.D.